

1
/.
/.
1. 2
/.
/.
2.
/.
/.
/.
/.
/.
/.
/.

9
1195
3
Hard 1931
GOTFRIDI MASCOVII
ORATIO
DE
VSV ET PRAESTANTIA
HISTORIAE AVGVSTAE
IN
IVRE CIVILI
PRAEFATVS EST
ET
ANIMADVERSIONES NONNVLLAS
ADIECIT
I. L. E. PÜTTMANNVS.

LIPSIAE
APVD SIEGER. LEBR. CRVSIVM
1774

 UNIVERSITÄT HALLÉ
 BIBLIOTHEK
 VERKAUFSTELLE
 HALLÉ AM 1. JUNI 1810

HISTORIA MATH. PRÆDICTIO
 L. C. MANNING
 1810

The text on the page is mirrored bleed-through from the reverse side. It is mostly illegible but appears to contain a title or author's name. A faint embossed seal of the University of Halle is visible on the right side of the page.

LECTORI ERVDITO

I. L. E. PÜTTMANNVS

S.

Si, qua in re maxima vires suas periclitata sunt elaboraruntque ingenia, in quam omnes curas cogitationesque suas contulerunt viri litteratissimi, summique in arte critica heroes, merito suo maximi illa momenti censenda existimandaque est, ecquis dubitabit, idem de augustae historiae scriptoribus, SPARTIANO puta, quique edi cum eo solent comitibus, affirmare, si animo secum reputauerit, quot quantique a renatis litteris viri, quasi
(2) classico

classico aliquo excitati, in iis emaculandis per-
 poliendisque omnes ingenii nervos intenderint,
 nullisque laboribus pepercerint, quo tandem
 pars illa historiae a librorum lapsibus atque
 erroribus perpurgetur, suumque in locum,
 vnde vitio hominum male feriatum depulsa
 fuerat, restitueretur. Quid? memorem CA-
 SAVBONOS, GRVTEROS, SALMASIOS, BOX-
 HORNIOS, OBRECHTOS, aliosque, quibus
 tota adsurgit Musarum cohors, viros doctissi-
 mos, maxima quippe cum laude in hac palae-
 stra exercitatos, quorumque opera multo, quam
 olim, emendatius hodie scriptores illi leguntur?
 Haud faciam, ne noctuas Athenas. Nemo
 enim, nisi plane in litteris hospes, nescit, quot
 sordes inde elutae, quot loci, antea corrupti,
 pristinae nunc sanitati restituti, quot denique
 olim obscuri summorum illorum virorum
 εὐστοχία feliciter extricati fuerint. Quis non
 utroque, vt aiunt, pollice probauerit CASAV-
 BONI emendationem, qua in his VVLC. GAL-
 LICANI (Cap. XIV.) verbis: *Marcus Antoninus*
 philo-

philosophatur, et quaerit de clementia, et de animis, et de honesto, et iusto, nec sentit pro republica, et clementia loco elementis reponendum censuit, maxime si cum hoc loco contulerit verba CAPITOLINI in *Marc. cap. II.* *Vsus est Magistris ad prima elementa* — vt iam taceam alium eiusdem CAPITOLINI locum in *Pertinace cap. I.* *Puer litteris elementariis et calculo imbutus* — Quis porro non delectetur, si obscura illa VOPISCI in *Saturuin. cap. VIII.* verba: *Vnus illis Deus nullus est: hunc Christiani, hunc Iudaei, hunc omnes venerantur et gentes*, a docto anonymo in *Obs. Misc. Vol. IV. p. 248.* ita restituta viderit: *Vnus illis Deus est: hunc Christiani, hunc Iudaei, hunc omnes venerantur, argentum*, nisi tamen cum VOSSIO in *Catull. p. 29.* *Nummus illis deus est*, legere maluerit. Neque vero putandum est, frustraneam esse, quae hisce scriptoribus peruolutandis emaculandisque impenditur, operam. Equidem scio, quale M. ANT. MVRETI, viri sane quam elegantissimi, *Orat. XVII.* vt alios iam praeteream

de hisce scriptoribus iudicium fuerit, *Inter Vopiscos, inquit, et Spartianos et Lampridios, et eiusmodi vitarum scriptores Suetonius emineat, illa se iacet in aula, hoc caeteris melior, quod aetatis beneficio melius, quam illi, latine loquitur; nonnullisque interiectis: Quid iste Vopiscus, quid hominis est? Quidam Suetonij sumus, longe tamen ab eo distans — Magna huius, quisquis est, Vopisci felicitas: nemo unquam tam curiose in ipsius mendacia inquirat. Sed aut magnopere fallor, aut sefellit hic MURETVM opinio, efferendique FACITI, in quo laudando tunc versabatur, conatus. Ut enim largiar, non omnes perfecti historici partes scriptores illos expleuisse, hoc tamen mihi concedi volo, aut raro aut numquam eos migrasse hoc, quod primam merito historiae legem appellat CICERO de Orat. II. ne quid falsi scilicet dicere audeat, deinde, ne quid veri non audeat, ne qua suspicio gratiae sit in scribendo, ne qua similitatis. Eloquentiae laudem non modo non adfectarunt, sed spreverunt etiam*

atque

atque insuper habuerant, quod disertis verbis de se ipso testatur VOPISCVS in *Carin. Cap. XXI.* *Habe, inquitens, mi amice, meum munus, quod ego, ut saepe dixi, non eloquentiae causa, sed curiositatis, in lumen edidi: id praecipue agens, ut, si quis eloquens vellet facta Principum referare, materiam non requireret, habiturus meos libellos ministros eloqui. Te quaeso sis contentus, nosque sic voluisse scribere melius, quam potuisse contendas.* Qua in re, illi similes quodammodo mihi videntur sacris noui foederis scriptoribus, quos tamen nemo, nisi aut furiosus aut stolidus, ideo, quod veritati magis quam venustati operam nauarunt, aut contemnit, aut ingenio caruisse existimat. Fallor autem, aut styli etiam quandam similitudinem apud sacros illos, hosque historiae augustae scriptores deprehendere licet. Quis enim, ut e multis vnicum saltem exemplum proferam, quando verba SPARTIANI in *Pescen. Cap. VI.* *Vsui denique reipublicae sub Seuero, homine re- trico, esse potuisset, si CVM EO esse voluisset,*

cum illis apud s. LVCAM cap. XI. v. 23. *Qui MECVM non est, contra me est*, contenderit, non simile aliquod scribendi genus deprehendisse sibi videbitur? Quodsi iam cogito, quam grandia dicta pariter atque facta, incassum alibi quaesita, apud SPARTIANVM eiusque socios occurrant, in eam fere adducor sententiam, vt eos non modo legendos, sed relegendos etiam, et tamquam optimos virtutis magistrōs in finu ferendos esse censeam. AVIDI CASSII capite ad MARCVM delato, quid L. B. eum fecisse existimas? Exsultasse fortasse illum, animoque elatum fuisse putabis. Nihil minus. Doluit potius, ereptam sibi occasionem misericordiae, dicens, se viuum illum voluisse capere, vt illi exprobraret beneficia sua, eumque feruaret. Cum autem non nemo illum ideo, quod tam mitis esset in hostem, reprehenderet, adderetque: *Quid si ille vicisset?* respondit: *Non sic Deos coluimus, nec sic viuimus, vt ille nos vinceret.* Quod MARCI dictum cum primum legerem, cumque eo mores quorundam homi-

hominum, qui Christianorum nomen mentiuntur, contenderem, temperare mihi fere haud potui, quin illud PERSII:

O curvae in terras animae, et coelestium inanes!

repererem. AVRELIANVS, Thyanam veniens, eamque oclusam reperiens, cum se canem in eo oppido haud relicturum esse iratus dixisset, postea autem, capta vrbe, milites spe praedae euerfionem illius poscerent, *Canem*, inquebat, *negavi in hac vrbe me relicturum, canes omnes occidite!* PESCENNIVS NIGER, cum quidam panegyricum ei recitare vellet, *Scribe*, dicebat, *laudes Marii vel Annibalis, vel alicuius ducis optimi, vita functi, et dic, quid ille fecerit, ut eum nos imitemur, nam viuentes laudare irrisio est, maxime Imperatores, a quibus speratur, qui timentur, qui praestare publice possunt, qui possunt necare, qui proscribere. Se viuum placere velle, mortuum etiam laudari;* ALEXANDER autem SEVERVS, cum Magni nomen ei a Senatu inderetur, *Magni nomen*, aiebat, *cur accipitur!* quid enim iam magnum feci? cum

id Alexander post magna gesta, Pompeius vero post magnos triumphos acceperit. Quiescite igitur, venerandi patres, et vos ipsi magnifici unum me de vobis esse censete potius, quam Magni nomen ingerite. Qualia legens quis cum SENECA haud exclamet: O quam contempta res est homo, nisi supra humana se erexerit! Sed nec hoc silentio praetereundum est, scriptores illos ita plerumque ostendere solere, quorum vitas dederant, Imperatores atque tyrannos, ut quod proprium eorum haud fuit, detrahant, nudosque ipsos inspiciendi nobis copiam faciant, quod quam utile sit, sapienter iam monuit SENECA Ep. 76. Hoc laboramus errore, inquiens, sic nobis imponitur, quod neminem aestimamus eo, quo est, sed adiicimus illi et ea, quibus adornatus est. Atqui cum voles veram hominis aestimationem inire, et scire, qualis sit, nudum inspicere, ponat patrimonium, ponat honores, et alia fortunae mendacia: corpus ipsum exuat: animum intueri, qualis, quantusque sit, alieno, non suo magis. Quantum porro usum illi haud

prae

praestant in explicandis aliis, qui a Romanis ad nos peruenerunt, scriptoribus? Quis facile intellexerit illud AVSONII in ANTONINVM PIVM tetraſtichum:

Antoninus abhinc regimen capit: ille vocatus

Consultisque Pius, nomen habens meritis.

Filius huic sato nullus: sed lege suorum

A patria sumſit, qui reget patriam,

nisi cum eo contulerit, quod scribit CAPITOLINVS in Antonino Pio Cap. IV. Adoptionis lex huiusmodi data est, ut, quemadmodum Antoninus ab Hadriano adoptabatur, ita sibi ille adoptaret Marcum Antoninum, fratris exoris suae filium, et Lucium Verum, Aelii Veri, qui ab Hadriano adoptatus fuerat, filium, qui postea Verus Antoninus est dictus. Quis illud in COMMODVM:

Commodus inſequitur, pugnis maculoſus harenar,

Threſidico princeps bella mouens gladio.

Eliso tandem perſoluens gutture poenas,

Criminibus faſſus matris adulterium,

nisi LAMPRIDIVM legerit in vita Commodi Cap. XI. quodque de eodem COMMODO CAPITOLINVS

LIVVS refert in vita M. Antonini Philosophi
 Cap. XIX. Multi autem ferunt Commodum
 omnino ex adulterio natum: siquidem Faustina
 nam satis constat apud Caietam conditiones sibi
 et nauticas et gladiatorias elegisse: de qua
 cum diceretur Antonino Marco, ut repudiaret,
 si non occideret, dixisse fertur: Si uxorem di-
 mittimus, reddamus et dotem. Sed omnes fe-
 re utilitates, e lectione horum auctorum perci-
 piendas, superat hoc, quod merito suo a viris
 harum rerum scientissimis inter fontes iuris ci-
 uilis referuntur. Auctoritates si quaeris, CA-
 SAVBONVM quaeso audias in *Prolegomenis*, edi-
 tioni horum scriptorum, quae Parisiis 1603.
 prodiit, praemissis, ita scribentem: *Lectio-
 rum cum omnibus et historiae et morum anti-
 quorum studiosis necessaria, nedum utilis, tum
 vel maxime iis, qui cognitione iuris ciuilis Ro-
 manorum delectantur. Quam multa enim toto
 sparsim opere inuenias, quae ad iurisprudentiae
 studia proprie pertineant? quam multis locis
 aut nouum ius aliquod introductum, aut vetus
 antiquatum obseruatur? Ut taceam, quod,
 absque his scriptoribus fuisset, plurimos pruden-
 tes*

res, quorum extant in pandectis et nomina et fragmenta, ignoraremus: taceam item dictionis genus in multis commune cum antiquis iuriconsultis. Quid? tot principum pulcherrimas epistolas, tot grauissima Senatusconsulta, tot alia publica monumenta, e scriniis Augustorum, actis senatus et populi, aut nescio unde ex abdito eruta, quanti censemus facienda? CASAVBONO iunge HENR. DODWELLVM in Praelect. Camdenian. p. 34. Propius facit ad commendandum horum temporum studium, quod iuris ciuili, quale nos habemus, primas fere complectantur origines. Quod autem non nisi breuiter et strictim dixerant CASAVBONVS, DODWELLVS, et alii, qui verum rebus pretium statuere nouerant, illud hac, quam typis rursus exscribendam curauimus, oratione GOTFR. MASCOVIVS, vir ille, dum viueret, non modo iuris, qua veteris, qua noui, qua publici, qua priuati, callentissimus, sed omnis propemodum, qua patet, litteraturae promus condus, clarissima in luce posuit. Quantum hic rerum! quan-

quantum exemplorum! quantum eruditionis!
 Sed tantum abest, ut laudibus nostris aureolus
 hic libellus indigeat, ut potius non possit non
 ipse per se placere omnibus, qui harum rerum
 gustum habent, quidque distent aera lupinis,
 aequo Ioue possunt iudicare. Neminem sane,
 nisi aut crassitudine ingenii, aut communi illo
 invidiae morbo impediatur, fore putamus, qui
 pulchritudinem huius orationis non peruideat,
 eamque exemplar, quod initemur, dignissi-
 mum esse haud confiteatur. Iure suo auctor
 eius dicere poterat:

— — *Non prius*

Audita, Musarum sacerdos,

Virginibus puerisque canto,

adeo scilicet nemo ante illum hoc argumentum
 extricauerat, nedum perpoliuerat. Quam uti-
 lis autem, quamque necessarius hic labor fuerit,
 etsi illis fortasse obscurum erit, qui compen-
 diaria tantum iuris scientia dicam an inscitia
 dele-

delectantur, nauiter tamen perspicient omnes,
quos, vt LVCRETIVS ait,

— iuuat integros accedere fontes.

Si qui autem sint, qui haec rideant omnia, ope-
ramque nos etiam repetitione huius sermonis
luisse existiment, illos facile patimur non ex
stercore aurum, sed, vt solent, ex auro ster-
cus colligere, quotidieque in publicum emittere
Annales Volusi, cito ituros

In vicum, vendentem thus et odores,

Et piper, et quidquid chartis amicitur ineptis.

Nobis quidem gratissimum fuerit, si iuris in
alma hac academia studiosos vel hoc argumen-
to docuerimus, iurisfontem neque e siccis
compendiorum riuiulis, neque ex impuris com-
mentatorum lacunis, sed ex ipsis limpidissimis
iuris fontibus, quos inter augustae scriptores
historiae profecto haud vltimum locum occu-
pant,

pant, hauriendam esse. Vos igitur, sacrata
Themidi pectora, quibus quidem

Virtutum hos — stimulos, haec semina laudum

Incorrupta damus, — —

MASCOVII exemplo sapere discite, et hanc,
quae vestrum maxime in usum denuo iam pro-
dit, orationem non ipsius magnitudine, sed
rerum potius sententiarumque pondere aesti-
mate. Scrib. Lipsiae, ip[s]is Calendis Martiis
MDCCLXXIV.

GOTFRIDI MASCOVII

I. V. D. ET IN ACADEMIA DVCATVS GEL-
RIAE ET COMITATVS ZVTPHANIAE
PROF. ORDIN.

O R A T I O

DE

VSV ET PRAESTANTIA
HISTORIAE AVGVSTAE

IN

I V R E C I V I L I

HABITA SOLENNITER

HARDEROVICI

D. XIX. IVNII MDCCCXXXI

CVM RECTORIS MAGNIFICI

MVNERE ABIRET.

A

ГОТРИДИ МАСКОВИ
I M D ET IN AOBENNA DVCAVS GEN
RIAE ET COMITATVS SVVETICAE
FRON ORDIN

O R A T I O

HISTORIAE AVGETAE

IN RE CIVILE

HABITA SOLIMNITER

BARBEROVICI
D. M. C. C. L. X. X. I.

CVM REGTORVM MAGISTRICI

AVNERE ORIBET.

GOTFRIDI MASCOVII

O R A T I O

VSV ET PRAESTANTIA HISTORIAE

AVGVSTAE

IVRE CIVILI

Qui Architectos instituunt, cum sibi ideam fingunt perfecti artificis, quendam in eo doctrinae orbem, multiplicisque rerum cognitionis apte temperatum cinnum exigere solent ^{a)}. Cum enim cacteris disciplinis id quotidie contingere videamus, vt aliarum artium ope et praesidio indigeant, falli eos quam maxime putant, qui Architectonicen solum nihil praeter animi solertiam, vsum et experientiam desiderare existiment. Proinde cum Grammatica et Arithmetica, Graphide porro, seu pictura lineari, Geometriam quoque, Opticen, Historiam, Philosophiam, Medicinam et ipsam Iurisprudentiam alumnis suis commendant. Scribendi certe et supputandi facultate non magis, quam vlla alia honestior vitae professio, carere possunt; Graphide aequae ac statuarii, pictores et plasmatae indigent, si qua futuri operis effingenda sit species; sine Geometria parum profuerit regula, circinus et

A 2 amussis

^{a)} Vt efficiatur orbis ille doctrinae, quam *εγκυκλοπαιδεια* vocant, verba sunt QVINTILIANI *Instit. Orator. L. I.*

amissis, nec scite quisquam sine Optices ope dispensaverit lucem et tenebras. Nuntiam quoque vetustatis, Historiam, Architecto in numerato esse volunt, quo perspecta habeat incunabula et incrementa artis suae, magistrorum praecellentium nomina et inuenta, rationes denique ornamentorum, quibus aedificia saepe prae er vulgi captum superbiunt. Est genus quoddam statuarum, pro columnis adhiberi solitum, antiquis non minus quam recentioribus vltatum, Caryatides ^{b)} appellant. Exsurgit ex stylobate forma mulieris, matronali tecta vestimento, nec tamen ea vsquequaque perfecta; intercipitur enim cum manibus maior pars brachiorum. Illiberalem fore Architectum putant, quem fugiat, et nomen et formam infelici Caryae, Peloponnesi civitati, deberi, quae capta, quod cum Persis contra Graeciam conspirasset, singulari victoribus fuerit ludibrio, quo matronae eius iisdem stolis, quibus, cum caperentur, amictae fuissent, sub iugum missae, earumque imagines, vt diuturnior esset contumelia, ab Architectis in aedificiis publicis columnae cuius substitutae sint. E Philosophiae porro praecceptis non tantum solatia peti iubent aduersus mala, quae pro conditione humanitatis animi saepe tranquillitatem oppugnant; sed excitamenta quoque ad summa quaeuis in arte sua tentanda et perficienda sine arroganciae labe; sed et animi magnitudinem, qua exempti sordibus auariciae quicquid in iis sit indolis diuiniore, id soli arti suae angustandae impendant. Phylologos quoque et Medicos a suis audiri volunt, tum vt in aquaeductibus et aliis operibus, cognitum habeant vim et potestatem telluris, aëris et aquae, tum, vt iis in explorato sint commoda et pericula eorundem, sine quorum discrimine salubritates locorum pericli-

b) Sumit hoc exemplum ex VITRUVIO I, 1.

periclitantur. Tandem, ut ius quoque discat, Architecto suadent, quo ipsa aedificandi ratio resistat litibus, quae ex parietum, stillicidiorum, luminum iure, locatione conductione, familiae, reive alius communis diuisione oriri possint.

Tam provide Architectorum natio deligit, quae proficere arti suae possint, sine dubio ideo praecipue inuentae, ut tempestates, bestias, latrones commodius arceremus, ut gelida aduersus solis calores haberemus diffugia, nisi quod voluptas, capienda ex operum commoditate concinnitate et venustate, angustias artis dilaxauit. Quae cum ita sint, quis miretur Iurisperitos, quorum opera efficitur, ut Architecturae et reliquis disciplinis omnibus locus sit, ipsos quoque ad penitentiorem Iuris comparandam prudentiam eas doctrinae copias requirere, quas non nisi eximiae industriae fortuna praestare solita sit. Dicam de solo Iure Civili, in quo primum nos penetrare iubent in intimos Grammaticae ^{c)} recessus, ut non natium tantum verborum significatum, vim et usum nouerimus, aut a naturali verborum ordine separemus verborum figuras, Litoten ^{d)}, qua plus saepe veteres Iureconfulti dicunt, minus intelligunt; Anantapodoton ^{e)}, qua con-

A 3

c) De Grammaticae vid. QUINTILIAN. l. c. L. II. c. 1. et GELLIVS L. XIII. c. 10.

d) De litote conf. IO. BELLONVS de figur. iur. p. 114. GER. NOODT Obs. L. II. c. 15. et in Iul. Paulo c. VII. BRENGMAN ad Modestin. Eurenat. p. 81. KREBS ad Decr. Rom. pro Iud. p. 107. et quae nuper notauimus Probabil. L. II. p. 56. vbi ostendimus, litoten etiam esse, quando plus intelligimus, quam verbis exprimitur. Generatim SERVIVS: *Liptotes figura per contrarium.*

e) De occurrentibus in iure civili Anantapodotis vid. PETR. de TOVLLIEV in *Collectan. a 10.* WOLBERS *Groening. 1737. edit. p. 300.*

tra minus dicunt, plus intelligunt; Synchusin f), qua, inter ceteris aliis, quae debebant sequi, diuellunt; Hendiadio e), qua, vt vegeta sit oratio, vnam rem duobus verbis efferunt; sed vt diuinatoriis quoque artis praesidiis instructi, in inuestigandis librariorum erroribus feliciori sufficiamus crisi.

Grammaticae duas alias artes adici iubent, quibus mirifice iuvari aiunt conatus hominum iuris studiosorum, Logicam et Ius Naturae. Illius ope obscura elucidantur definiendo, genera diducuntur in species, constituuntur regulae, at quas exigitur quicquid, negotiorum in vsu obuenerit vitae ciuilibus h). Ius naturae vero, quod per rationem naturalem immensum vniuscuiusvis studium suae, utilitatis humanae temperat societatis i) cura, sine qua inane fuerit ingenitum felicitatis desiderium, norma est legum omnium. Hanc sancte vtrum semper seruauerint Romani in institutorum suorum multitudine pulchrae est disquisitionis; quamquam vtiq; si a praecipis diuinis recedas, non temere legum veterum corpus inueneris, cuius sanctio-

f) Συγχύσις, i. e. confusionis s. conturbationis, obuia in iure exempla nonnulla notauimus *Var. Iur. Ciu. Cap. I. et Probabil. L. II. p. 66.* Ceterum conf. KRERS *L. c. p. 134.*

g) De figura, *ἐν δὲ δύο* dicta, qua duo substantiua ponuntur pro substantiua et adiectiua, conf. IAC. HOR in *Diss. ad l. 74. §. 1. D. ad Sctum Trebellian. Lugd. Bat. 1748.* et quae monuimus *Obs. Iur. Ciu. Cap. 28. itemquo Probabil. L. I. p. 60.*

h) Hac arte inter veteres Ictos eminuit SCAEVOLA, de quo legi meretur c. c. in *Brut. n. 60.*

i) De principio socialitatis optime noster in *Praefat. ad Pufendorf. p. 13.*

nes his aequiores sint ^{k)}. Deserunt enim auctores earum portenta opinionum, in quibus sapientia Philosophorum insanit. Sint Stoicis omnia peccata aequalia, sit eiusdem criminis reus, qui gallum gallinaceum, quam qui patrem occiderit ^{l)}; nostris multum semper interesse visum est, partemne aliquis acerui frumenti, an totum furatus sit ^{m)}, tenerosne alieni horti caules fregerit, an noctu Deorum sublegerit sacra ⁿ⁾. Quamvis enim lex omnis lineae ^{o)} comparari possit, quam veprimum egressus fueris, deflexeris a rectitudine eius; multum tamen interest, velisne mox subsistere, an excurrendi pertinacia augere admissi magnitudinem. Quis autem succenseat porro commendantibus studium Antiquitatum, cum sine iis neque Seruitus veterum, neque Manumissio, neque Patria Potestas, neque

A 4 que

k) Idem sensit MENAGIVS in *Epist. ad Lud. Nublaetum, Ius civile Romanorum*, inquit, *fontis est omnis acquiritis et iustitiae*; unde illud Christophorus Thuanus *rationem scriptam eleganter et vere appellitabat*.

l) Petitum hoc ex *CIC. Or. pro Muraen. n. 61. Omnia peccata paria esse: omne delictum scelus esse nefarium: nec minus delinquere eum, qui gallum gallinaceum, eum opus non fuerit, quam eum, qui patrem suffocaverit*.

m) Vid. MERILLII *Obs. L. II. c. 5.* et BYNKERSHOEKII *Obs. L. I. c. 3.*

n) Verissime HORATIVUS *Serm. I. 3.*

Nec vincet ratio hoc, tantundem ut peccet idemque,

*Qui teneros caules alieni frugerit horti,
Et qui nocturnus diuum sacra legerit. —*

o) In animo habuit locum *CIC. Parad. III. 1. Siquidem est peccare, tanquam transilire lineas: quod cum feceris, culpa commissa est*.

que Nuptiae, neque Legitatio, neque Adoptio, neque Emancipatio, neque Tutela, neque, in ea Domini Quiritarii et Bonitarii differentia dinerlisque transferendi modis, Acquisitio Domini, Testamentorum solennia, Contractuum, Legatorum, Fideicommissorum et Actionum discrimen intelligi queant, ut taceam instrumenta rustica, rem vestiarum et supellectilem, quorum tam frequens in Iure mentio. Quid dicam de notitia Linguae Graecae, cuius in Iure praesentissimus usus, quod ea promulgatae Nouellae p), edita Basilica et Theophili Paraphrasi: quid de Historia tam Ciuili, e qua origines, progressus et vicissitudines Iuris patet, quam Ecclesiastica, e qua sola lux affundi potest principum Christianorum Constitutionibus contra paganos et inualescentes haereses, cuius ope dignoscenda Concilia et illustranda denique symbola q) fidei Christianae, quae in Iure laudantur.

Tam vberes et copiosas Ius Ciuile poscere visum est opes scientiae, e quibus pace vestra, Auditores, solam decerpam Historiam, non omnem, sed pro parte, dicturus de usu et praestantia Historiae Augustae in Iure Ciuili,

Historiae Augustae nomen interdum late patet, eosque scriptores omnes complectitur, qui rem Romanam sub Imperatoribus descriperunt, quales sunt Suetonius, Dion Cassius, Herodianus, Spartianus cum Iocis, et Ammianus Marcellinus. Obtinuit tamen usu,

p) Certe pleraeque. vid. HEIN. *hiff. iur.* p. 539. *edit. noviss.* et III. HOMMELII *Lit. iur.* p. 293.

q) Pertinent eo L. 2. C. de Summ. Trinit. et Nou. VI. in Praef. Ceterum iam ENGAVIUS in *Elem. Iur. Can.* p. 36. monuit, symbolum Apostolicum ab Apollolis, Athanasianum ab Athanasio conditum esse, neminem sanum hodie credere.

vsu, vt praecipue hoc nomine designentur is ipse Spartianus, et, qui cum eo edi solent, Iulius Capitolinus, Aelius Lampridius, Vulcatius Gallicanus, Trebellius Pollio, Flavius Vopiscus, quaequam Salmastius, quae Vulcatio Gallicano et Lampridio tribuuntur, *Spartiano* addicat, quem Aelium Lampridium Spartianum dictum fuisse, deprehendisse sibi videtur, cui tamen de Vulcatio contradicit Dodwellus r). Floruerunt ii omnes iis temporibus, quibus Diocletianus, Constantius et Constantinus rerum potiti sunt, traduntque singillatim vitas Imperatorum Romanorum inde ab Hadriano vsque ad Diocletianum, siue ab A. C. cxvii. ad A. cclxxxiv. nisi quod vitae Philipporum Deciorumque cum aliquot alijs, principum parum memorabilium, interciderunt. Sunt in horum temporum serie septuaginta et plures Principes, quibus partim Imperatorum, partim Caesarum, partim Tyrannorum nomen contigit. Imperatores enim dicti, qui summae rei Romanae iure praeesse visi, Tyranni, qui eam affectauerunt molimine nefario, Caesarum nomine s) iis seruato, qui, superstiti Imperatore, successuri in Imperio destinati tantum fuissent. Summa hic rerum varietas, illustrissima ludentis fortunae in rebus humanis exempla, notabiles ortus, casus et exitus principum, quodque nobis eos magis commendat, eorundem plane, quibus magna pars Iuris Ciuilis debetur.

Cui ignotum est Edictum Perpetuum, ad quod Pandectae concinnatae, Codex compositus, quodque suis commentarijs primarij Iurisperiti veteres illustra-

A 5

r) In *Praelect. Camdenian. Oxon. 1692. p. 51.* Conf. etiam FABRICIUS in *Bibl. Lat. L. III. C. 6.*

s) De appellatione *Nobilissimorum Caesarum* vid. GISS. CUPERVS *Obs. IV. 1.* vbi eius originem a Geta repetendam esse, haud improbabiler conicit.

strarunt? Hoc vero auspiciis D. Hadriani confectum. Quis non vel in medio strepitu fori quotidie prouocari audit ad Beneficium Diuisionis, quo obligatio, qua veteri iure plures fideiussores singuli in solidum obstringebantur, ita diuiditur, vt creditor a singulis, qui soluendo sint, partes petere cogatur? Hoc vero a D. Hadriano fideiussoribus iudultum. Atqui Hadriani vitam diligentiae Spartiani debemus. Inter ipsa Iuris tyrocinia disputari solet de Quarta D. Pii, siue haec portio, quam arrogator arrogato exheredato aut emancipato linquere cogitur, si alii liberi extent, quarta pars bonorum omnium, an portionis ab intestato debitae t). Atqui D. Pii vitam Capitolinus descripsit. Singulis Iuris nostri paginis laudatur Semestria u), Orationes, Rescripta D. Marci, quibus siluam v) dissonantium responsorum, Iurisprudendum dissenso enatam, caecidit et quae partim solus, partim cum Vero fratre et filio Commodo Maieftatis focis, edidit. Atqui eorum vitam posteritati commendauit idem Capitolinus. Nobilis in tutelis oratio D. Seueri, qua tutoribus et curato-

ribus

t) Prius quidem praeter alios recte defendit ANT. SCHULTINGIUS in *Enarr. Parr. I. Dig. p. 98.* nec non in *Thef. Iur. Contr. Dec. III.* frustra contrarium tuente REINOLDO in *Var. Cap. 42.* Nec iure Nouell. autem esse hanc quartam, docuit ED. CALDERA *Var. Lest. III. i. 6.*

u) *Semestria* dicebantur, quae in semestribus consiliis constituta atque rescripta fuerant. vid. BRISSON. de *V. S. p. 1236.* Constitutiones autem Marci Aurelii Antonini clarissima in luce posuit IO. ORTW. WESTENBERG in *D. Marco.*

v) Sumtum hoc ex TERTULLIAN. *Apologet. c. 4.* *Nonne et vos quotidie experimentis illuminantibus tenebras antiquitatis, totam illam veterem et squalentem legum siluam nouis principulium rescriptorum et edictorum securibus truncatis et caeditis?*

ribus interdicitur, ne praedia pupillorum minorumue rustica vel suburbana distrahant, nisi ut idem fieret parentes testamento vel codicillis cauerint, vel urgente aere alieno Praetor aditus, pro sua religione aestimaverit, quae possint alienari obligariue debeant. Atqui Seueri vitam memoriae prodidit Spartianus. Ne concordia coniugum conciliari videretur pretio, spoliarenturque benigni, desererentur tenaces, idem Septimius Seuerus et Antoninus Caracallus oratione sua prohibuerunt donationem inter virum et uxorem ^{w)}. Idem Caracallus in Iure clarus propter ius Ciuitatis omnibus datum, ut ex re ditibus vicesima hereditatum, quam soli ciues soluebant, magis augetur aerarium ^{x)}. Atqui Caracalli vitam reliquit nobis Capitolinus. Quantam porro segetem Constitutionum ab his et successoribus editarum exhibet Codex Iustinianeus? quas illotis manibus attingit, qui non peruenit illorum aetatem indolem vitam et gesta, exposita a nostris subinde etiam solis. Quae enim ex Dionis monumentis huc pertinebant, ea magnam partem perierunt, Herodianus vero ut a Commodo demum incipit, sic in principio Imperii Gordiano delati subsistit; adeoque LVII. tantum annorum gesta memoriae prodidit, cum in nostro corpore CLXVII. annorum memoria contineatur.

Sed

^{w)} Super oratione ANTONINI de donat. int. vir. et uxor. post sc. GENTILEM, aliosque eleganter disseruit ZACH. RICHTER, Lipsf. 1759.

^{x)} Eo pertinet EZ. SPANHEMII Orbis Romanus, s. ad Constitut. Antonini Imp. de qua Vlpian. l. 17. D. de stat. hom. Exercitationes II. contra quem arma nuper mouit IO. PAUL. MAHNER in Comment. de Marco Aurelio Antonino, constitutionis de ciuitate vniuerso arbi Romano data auctore. (Halae 1772.) quo iure, quoque successu, illud ipse viderit.

Sed ut vitam hi scriptores principum in primis interiori et familiarem literis consignarunt, sic amicos y) quoque et consiliarios eorum recensent, inter quos saepe Icti veteres claruerunt. Ille Hadrianus, qui, quod omnium artium peritissimus sibi videretur, Professores earum ut doctior semper risit et contempsit, cuique Favorinus, Grammaticus non indoctus, reprehensus de verbo probae latinitatis, ideo cessit, quod xxx. haberet legiones z), in consilio semper habuisse legitur Iurisconsultos et praecipue Iulium Celsum, Sabinum Iulianum, Neratium ¹, Priscum ^{a)}. Antoninus Pius quoque multa de iure sanxit; vsusque est iuris peritis Vinidio Vero, Sabino Valente, Volusio Maeciano, Ulpio Marcello et ². Iavoleno. Eundem Volusium Maecianum M. Antoninus audiuit, cum iuri ³ studeret, quemadmodum a Cernidio Scaeuola, quo Marcus dein praecipue vsus est ⁴. iurisperito, Septimius Seuerus ⁵, a Modestino vero Maximinus ⁶.

Iunior

1. Spartianus in Hadr. c. 18.

4. Item in Marco c. II. f.

2. Capitolinus in Pio c. 12.

5. Spart. in Carac. c. 8.

3. Capitolinus in Marco c. 3.

6. Capitol. in Maxim. Iun. c. 1.

y) Qui amici principis dicti fuerint, optime docuit SARTORIUS ad Spartian. Hadrian. c. 18. T. I. p. 165. ed. Hackian. De titulo parens nuper disseruimus Probabil. L. II. c. 19.

z) Rem narrat SPARTIANVS L. c. Cap. 14. Et Favorinus quidem, quum verbum eius quoddam ab Adriano reprehensum esset, atque ille cessisset, arguentibus amicis, quod male cederet Adriano de verbo, quod idonei auctores surpassent, risum incundissimum mouit. Ait enim, non recte suadetis, familiares, qui non parimini, ne illum doctorem omnibus credere, qui habet triginta legiones.

a) NERATII PRISCI memoriam singulari oratione recoluit C. B. ACOLYTH, Ienae 1756.

Iunior ius didicerunt. Acerbum Papiniani b) fatum, quo is, quod Getae semper studuisset, a Caracalla interemptus 7. est, Pauli 8. et Vlpiani 9. porro honorum gradus et amorem, quo hunc Alexander Severus 10. amplexus est, horum fide nouimus. Sileo amplissimum illum Iurisconsultorum catalogum, quos Alexandro Seuero a consiliis fuisse Lampridius 11. tradit, cum ratione multorum locum hunc in mendo c) cubare dudum obseruatum sit, et iam sic satis appareat, si quis nouisse velit, quantum et quam absoluti cuius munus sustinerint Iurisconsulti veteres, eum Pomponio, cuius Enchiridion d) in Hadriano deficit, hos scriptores successores dare debere.

Quis formam porro Imperii Romani, rationemque successionis, sine his scriptoribus expediat, cum sine his vix refelli possint, qui legem Imperii, quam etiam Regiam vocant, commentum Vlpiani Tribonianique esse putant e). Quamuis nimirum Imperium praecua-

lente

7. Spart. in Seuero. c. 21. et in Carac. c. 4. et 8.

8. Spart. in Pescenn. c. 7. et in Alexandro c. 26.

9. Spart. in Pesc. c. 7. Lamprid. in Alex. c. 16. 26. et 31.

10. Lampr. c. 1. c. 51.

11. Id. c. 1. c. 68.

b) Cuius constantiam in scenam ad popularem admirationem, vernacularum tragiædiarum quarta, quae inscribitur PAPINIANVS, se adduxisse scribit IAN. VINC. GRAVINA *Orig. Iur. Ciu. p. 77. edit. MASCOVII*, qui monet, illam tragoediam cum quatuor aliis, ab auctore in latinum sermonem versis, apud eius heredem, PETERVM METASTASIVM, custoditam fuisse.

c) vid. quae diximus in Praefat.

d) Quod *cadaver Enchiridii Pomponiani* dicit RUFERTVS in *Ep. IX. ad Reinesium*. vid. *Ottom. Thes. T. V. p. 1640.*

e) TRIBONIANO nuper adhuc tribuit H. I. ARNTZENIUS in *Spec. Obs. Cap. IV. sed conferlis BACHII hist. iur. p. 270*, ibique citatos.

lente seditione militum saepe in potestate legionum esset et inconditis militum suffragiis deberetur, quotiescunque tamen iure agi conditio temporum patiebatur, Senatus auctoritate Imperatores lectos deprehendimus f). Sic Marco nominatum et Lucio ¹². Vero, sic Didio ¹³. Iuliano, sic ¹⁴. Severo, ¹⁵. Macrino, ¹⁶. Alexandro, ¹⁷. Gordianis, ¹⁸. Maximo et Balbino, imo ¹⁹. Tacito quoque et ²⁰. Probo Imperium Scto delatum confirmatumue legimus, quod genus Sctorum in libris Elephantinis g) custoditum esse ²¹. Vopiscus auctor est.

Successionem porro Magistratum Romanorum de quorum officiis tam sollicitè disputant veteres Iurisconsulti, apprime hi scriptores docent. Mutatus indies magis mos veteris Reipublicae, neglecti Consules et Praetores, aucti Praefecti Vrbi h) et Praefecti Praetorio, praecipui Principum administrati. Quamquam enim fallantur, qui Consulibus et Praetoribus nihil per haec tempora praeter iurisdictionem tribuunt voluntariam, satis tamen vel ex nostris apparet, pleraque eorum munia accessionem factam esse potestatis Praefectorum. Simili ratione obsolescere videas reliquas

12. Capit. in Marco. c. 7. in Ver.	17. Id. in Gordianis. c. 11.
13. Spartianus in Didio. c. 3.	18. Capitol. in Max. et Balb. c. 8.
14. Id. in Didio. c. 6. et in Severo. c. 5.	19. Vopiscus in Tac. c. 8.
15. Capitol. in Macrino. c. 7.	20. Vop. in Probo. 10. II. 12.
16. Lamprid. in Alex. c. 1.	21. Vop. in Tac. c. 8.

- f) Lege litteras, occiso Aureliano ab exercitu ad Senatum missas, apud VOPISCVM in *vita Aurel. cap. 41.*
- g) Quos pro choreis accipit SALMASIVS ad *Vopisci vit. Taciti cap. 8. Tom. II. p. 606. ed. Hack.*
- h) Quotquot de Praefectis Vrbi scripserunt, eos omnes superat ED. CORSINIVS, cuius liber *Pifis 1766. in 4. prodiit.*

liquas dignitates veteris Reipublicae, quasdam etiam Principibus iuuentutis, aliisque Imperatorum propinquis, pueris, dari. Hadrianus annorum xv., aut certe non multo maior, Decemuir litibus ²². iudicandis; Marcus adolefcens ²³. Praefectus Vrbi feriarum Latinarum causa. Commodus impetrata venia legis aenariae vix pubes factus ²⁴. Consul. Censura fere intercederat, cum post longissima temporis intervalla, sine vilo dea successore, displicente tam tristi et severo nomine, Cenfor dictus est Valerianus, qui deinceps ²⁵, imperavit, et a Sapore rege Persarum captus pudendum victori debuit ludibrium ¹). Prouinciae ad nutum

22. Spart. in Hadr. 2. ubi tamen confer. Casaub. et Dodw.

24. Lamprid. in Comm. c. 2.

23. Capitol. in Marco. c. 4.

25. Pollio in Valer. c. 1. seqq.

1) Est is VALERIANVS senior, qui imperavit cum GALLIENO, filio impio, comperta quippe patris captiuitate etiam lactato, (TREBELL. POLLIO in *vit. Gallien. cap. I. et XVII.*) absensque et captus alterum filium VALERIANVM, eodem teste TREBELLIO in *vit. Valeriani iun. Caesarem* appellauit. Hinc inscriptio *l. 16. C. de inoff. test. IMP. VALERIANVS ET GALLIENVS AA. VALERIAN. N. CAES. i. e. Valerianus Nobilissimus Caesar*. Tres autem fuisse Valerianos, patrem, filium, et nepotem, nuper docuit HENR. CANNegieterus in *Trebell. Pollionis negligentia castigata, p. 193*. Pertinet eo marmor apud GRVTERVM P. CCLXXV. s.

P. LICINIO. SALONIN. VALE

RIANO. NOB. CAES. PRIN. IVERN

VALERIANI. AVG. NEPOTI

GALLIENI ET SALONINAE AVG

FILIO

MATER PIENTISSIMA

nutum Principis a Praesidibus regebantur, retento in quibusdam veteri magistratus nomine, dato aliis nouo. Per Italiam IV. Consulares iudices ab Hadriano ²⁶. constituti, iisdem a Marco substituti ²⁷. Iuridici, a quibus Italia ad tempora Macriani administrata fuit, sub quo eos desuisse e Dionis fragmentis obseruat Calaubonus. ²⁸ Inter haec quaedam inuenta sunt publice bona. Ne delatorum et accusatorum ^{k)} libidini amplius paterent bona priuatorum, constituta ab Hadriano Aduocatus ²⁹. Fiscus, qui Caduca et Vacantia Procuratoribus Fiscus denunciaret, tandemque rei Augustae Privatae quoque Procurator ^{l)} datus a Septimio ³⁰. Seueri. Consiliariis et Assessoribus, quorum officium fere in cognitionibus et Decretis faciendis versabatur, salaria, quae solis Praesidibus Augustus praestari iusserat, a Pescennio ³¹. data, exigente aequitate, vt qui consiliis magistratibus adsunt, et quorum periculo Praefes in iure dicendo peccat, praemii quoque participes habeantur ^{m)}. Antea ab ipsis magistratibus haec salaria assessoribus praestabantur, quos amplius grauari displicuit, cum, vt scelestum videretur iudicem muneribus flecti, sic odiosum esset, magistratus muneribus exhauriri. Senatus ipse voluntati Principis obnoxius, satis sibi felix videtur, si patiantur Orationes suas Senatusconsulta dici, inter

26. Spart. in Hadr. c. 22.

27. Capitol. in Marco. c. 4.

28. Ad Spart. in Hadr. c. 1.

29. Spart. in Hadr. c. 20.

30. Id. in Sev. c. 12.

31. Spart. in Pescenn. c. 7.

k) De coercitione accusatorum elegans exstat Diss. CONST. IAC. VAN RENESSE in OELRICH. Thes. nou. Diss. Belg. Vol. I. T. II. p. 561.

l) De procuratore Caesaris ipse exposuit G. MASCOVIVS singulari Diss. quae Altorfi prod. 1724. quam, utpote rarissimam, breui fortasse rursus publici iuris faciam.

m) Vid. l. 2. D. quod quisque iur.

inter quae memorabilia Senatusconsulta Tacita, quae, si qua repentina ingrueret necessitas, quae occultari consilia iuberet, fiebant n). Haec quo more fieri solita sint, nemo forsitan praeter Capitolinum exposuit ³². Congregabantur Patres Conscripti non solito more in Curia, sed in Cella Iouis Capitolini, ut eo auspice et teste consilia inirent, solebatque eos obtestari Princeps, ne quenquam consiliorum participem facerent. Nullus hic scribae, nullus seruis publicis, nullus Censualibus locus, ipsi Senatores horum omnium muneribus fungebantur.

Sed in primis Iuris nostri progressus, qui partem Iuris interioris omnium operosissimam efficiunt, ab Historiae Augustae Scriptoribus mirifice iuuantur. Incipiam a statu personarum, vnde ordiri veteres solent. Primum dominis in seruos multum permiserat feuetior disciplina Quiritium. Non solum quicquid acquirebat seruus, domino acquirebat, sed a domino etiam impune occidi poterat o). Scilicet visa est feruili improbitas praesenti semper mortis metu officii admonenda, nec periculum esse, ne humanitatis obliuisceretur dominus, cum eiusdem interesset, et seruari seruum et corrigi. Sed siue hanc spem fecellit atro-

³², *Capitol. in Gord. 12.*

n) De Senatusconsulto tacito ex antiquitate Romana disseruit III. ERN. MART. CHLADENIVS *Vitemberg.* 1742.

o) Negavit hoc GEO. D'ARNAVD in *Diff. de iur. seruor. Leouard.* 1744. sed rationibus parum firmis, ut iam obleruauit IVL. CAR. SCHLAEGERS *de debitor. obaerat sec. ius Hebraic. et Attic. creditori in seruic. adiudicand.* in FELLENERGII *Iurispr. Antiqu.* T. I. p. 46.

atrocitas dominorum, siue colore eius priuatis tantum potestatis inuiderunt principes, pedetentim sublatum est vitae et necis ius. Primum, vt Seneca testatur, positus, qui cognosceret de iniuria seruus a domino illata, qui mitigaret faeuitiam, coërceret libidinem, compesceret auaritiam, si qua vitae necessaria seruo negarentur. Successit sub Nerone lex Petronia, vetans, ne seruus ad bestias daretur sine iussu iudicis. Tandem Hadrianus, vt ex Spartiano ³³. discimus, seruos a dominis occidi quoque vetuit, eosque iussit damnari per iudices, si digni essent, lenoni et laniflae vendi vetuit causa non praeslita.

Tutores ex lege Attilia a Praetore Urbano et maiore parte Tribunorum plebis dabantur, deinde a Consulibus. D. Marcus Praetorem constituit pupillarem ³⁴. Curatores non dabantur, nisi lasciuus et prodigis, qui impensarum neque finem inuenirent neque modum, vel furiosis vel denique petentibus, ex lege Laetoria. Est haec Laetoria lex eadem, cuius definitioni annos iustae aetatis debemus; hac enim sancitum est, eam demum suae auctoritatis videri, qui xxv. annos adimpleuisset, sine dubio quoniam creditum est, hunc quadrantem annorum C. vitae hominis longissimae alieni adhuc consilii indigere. D. vero Marcus, iuris religiosissimus Princeps, misertus lubricae aetatis et ingenui ad luxuriam proeliuis, deinceps omnes adolescentes curatores accipere ³⁵. iussit, ne facultates suas perdituri magis quam exercituri viderentur. Sic deinceps aetati, non causae curator datus, nec antea minoribus rationes administratae tutelae redditae, quam postquam ipsi curatores petiissent, forsitan, vt adumbrare-

33. c. 18.

34. Capitol. in Marco. c. 10.

35. Id. c. 1.

tur veteris iuris mos, quo inuitis non dari tutorem semel inualuerat P).

Priuatorum hereditates, vt quibus pessimi fuerunt Principes, appetierunt. Vitellius, vt est apud Suetonium ³⁶), equitem Romanum, cum raperetur ad supplicium, proclamantem, Heres meus es, exhiberi tabulas iussit, cumque legisset, coheredem sibi libertum eius adscriptum, iugulari cum liberto imperavit. Bonorum contra Principum abstinentia, Plinii ³⁷) verbis vtor, semper cauit, ne Imperii fastigium ciuium spem obsequio partam perimeret, ne iniquis aduocarentur tabulis, ne testantium iracundia, impietas, furor ad eos confugeret, aut heredes ipsi scriberentur, non quia meruissent, sed quia offensus alii. Ignotorum hereditates repudiavit Hadrianus, nec eorum quidem admisit, qui filios ³⁸) reliquissent, hasque etiam Antoninus Pius ³⁹) spreuit. Ne ex imperfectis quidem testamentis testatorum voluntatem agnoscat Perinax, et palam profiteatur, nullius se aditum hereditatem, quae aut adulatione aut litis causa delata esset, nimirum, vt actores a bonis in hereditate litigiosis iudicio persequendis abstererentur Maestate Imperatoris; Sanctius esse censens, inopem obtinere ³⁹). Rempublicam, quam ad di-

B 2

viti-

36. Spart. in Hadr. c. 18.

37. Capitol. in Pio. c. 8.

38. Capitol. in Pertin. c. 7.

P) Conf. omnino GVIL. DE HERTOGHE Tribonianus circa Legem Laetoriam non errans, s. exercitar. ad §. u. l. de curat. contra Iac. Rueuard Var. Lib. I. c. 17. in Opus. Hertoghianis a V. C. 10. WUNDERLICH Hamburg. 1768. iunctim editis.

r) In vit. Vitellii c. 14.

s) In Panegy. c. 43.

t) Conf. GVDLINO. de Princ. Hered. ex testament. ciu. Halus 1721.

viuarum cumulum per rapinarum dedecora ascendere. Vltimis Augusti temporibus Senatus Consulto Silaniano cautum erat, vt hereditas eius, qui a familia occisus esse diceretur, adiri non posset ante habitam quaestionem de familia seu seruis, qui intra tectum fuissent, si heres, antequam quaestio habita esset, hereditatem adisset, fisco ea cederet. Creditum nimirum, nullam domum tutam futuram, nisi periculo capitis sui custodiam dominis praestare serui cogentur, simulque occurrendum silentio heredis, familiae facinus propter compendium suum occultantis. Sed molluit SCti rigorem Hadrianus, si dominus in domo interentus esset, non de omnibus seruis quaestionem haberi volens, sed de his, qui per vicinitatem poterant sentire, quod ita acceptum est, vt quaestionibus subicerentur, qui vocem domini audire potuerint. Legata poenae causa, seu coercendi heredis ergo, relicta u), veluti si testator dixerit, Heres meus, si filiam suam filio meo exheredato in matrimonium dederit, fratri meo dato centum, Iureconsultis veteribus displicuerunt, quod legatum in voluntate heredis ponere viderentur, contra naturam legatorum, quae legis necessitate deferrentur, adeo vt Sabinus existimaret, nec coherentem poenae nomine adici posse, incerta testatoris voluntate, vnum an duos sibi heredes vellet. Forsitan id vsu non obtinisset, quod diuersae Sectae auctoribus ius hoc strictum displiceret, nisi accessisset Antonini Pii Constitutio, qua sanciuir, ne poenae causa legatum relictum valeret, cuius constitutionis mentio

39. Spart. in Hadr. c. 18.

40. L. 1. §. 26. D. ad SCt. Silanianum.

u) De quibus praeter alios conf. E. P. DE MÜNCHHAUSEN *Diss. de definit. legal. legator. poen. nom. Goetting. 1742.*

apud Capitolinum, ^{41.} et quam Iustinianus deinde rursus abrogauit. ^{42.}

Thefaurum in fundo priuato repertum fundi domino addicebat ius vetus, vt ex Plauto ^{43.} colligitur. Sub Imperatoribus Fisco studentibus thesaurus etiam in priuato inuentus fisco tributus, vt indicare videtur Tacitus ^{44.} Eundem dein fundi domino addixit ^{45.} Hadrianus, si ipse repererit in suo, partim lege accessionis, partim, quod in fundo, in primis auito, verisimile videretur, maiores ipsius domini ingruente calamitate suis eum sepouisse necessitatibus. Quod si quis eiusmodi depositionem in alieno vel Fiscali loco reperit fortuito, reueretur Imperator iudicium fortunae, simulque rationem habet proprietatis fundi, partemque inuentori, partem Fisco ^{46.} tribuit, vel domino fundi, cuius viscera hunc foetum continuissent v).

Vetus mos est transferendi tigna, marmora, typos, etiam parietes integros, eorumque partes. Testatur Plinius, ^{47.} Lacedaemone propter excellentiam picturae excisum latericiis parietibus opus tectorium, Romanamque deportatum, quod translatione magis quam operis pulchritudine, quanquam maxima, admirationi fuerit. Idem Romae fieri consuevit, idque adeo frequenter, vt e re visum sit Senatui, Aniola et Panfa Consulibus, ^{48.} vetare, ne ea, quae aedibus iuncta essent,

B 3

41. In *Pis.* c. 8.42. In *l. an. C. de his, quae poe-
nae nom.* § 36. *l. de Legatis.*43. *Triumum.* l. 2. § 141.44. *Annal.* XVI.45. *Spart. in Hadr.* c. 18.46. *Spart. c. l. c. i.*47. *H. N. L. XXXV.* c. 14.48. *L. § 2. D. de contr. emt.*

v) De thesauro eleganter commentatus est ENGELB. DE
MAN in *Oelrich. Th. Diss. Belg.*, Vol. I. Tom. II.
p. 303.

sent, negotiationis vel promercii causa vendere, emere, legare, liceret, siue, ne quis domum villamue dirueret, quo sibi ex relictis partibus, veluti marmoribus, lucrum quaereretur, poena in eum, qui emisset, constituta, vt duplum eius, quanti emisset, in Fiscum inferre cogeretur. Causa Senatusconsulti fauor decoris publici, idem ille, quo moti Decemuirum tignum alienum aedibus iunctum solui et vindicari vetuerunt, ne, dum de tigno quaeritur, diruatur domus, vrbs ruinis deformatur. Hoc Senatusconsultum Vespasiani temporibus latum esse, ex Alexandri constitutione^{49.} colligi possit, quod si est, non fuit eo refrænata auaritia diruentium, eo quod Hadrianus quoque constituisse legitur, vt in nulla ciuitate materiae transferendae causa aedificia diruerentur. Dicerem, Senatusconsultum ad Urbem Romam tantum pertinuisse, ampliatum ab Hadriano et ad alias quoque ciuitates tractum, nisi palam Vlpianus^{50.} profiteretur, hoc Senatusconsultum non tantum ad Urbem, sed etiam ad alias ciuitates pertinere, quanquam vel hoc ex Hadriani demum constitutione receptum fuisse, intelligi possit^{w).}

Vt iniustam seruentibus seruitutem facilius esset ingenuos probare natales, liberales causas ita munuit Marcus, vt iuberet Romae apud Praefectos Aerarii Saturni, in Prouinciis apud Tabularios publicos vnumquemque natos liberos profiteri, intra xxx. diem nomine imposito, vt inde testationes fierent, si quis libertatem suam asserere^{51.} vellet, quo exemplo, multis interiectis temporibus, Gordianus recens natum filium apud Praefectum

^{49.} L. 2. C. de aedif. priv.

^{51.} Capitol. in Marco. c. 9.

^{50.} In L. 41. §. 6. D. de leg. I.

w) De tigno iuncto Diss. BERN. IO. V. HARSICAMP est in Oelrich. Th. uau. Vol. II. p. 427.

fectum Aerarii ⁵². professus legitur. Idem Marcus de statu defunctorum post quinquennium quaeri ⁵³. vetuit, eoque elapso ne Fisco quidem, multo minus privato de statu mortui agere ⁵⁴. permisit x).

Quadruplatorum praeterea calumniis, delatorumque inidiis, imo ipsis etiam delationibus modus varie statutus. Delatoribus apposita a Marco nota, puto infamiae; spretae ab eodem delationes, quibus Fiscus ⁵⁵. augetur. Delatores vinciri grauiusque puniri iussit Pertinax, sic tamen, ut in infligenda poena dignitatis haberetur ⁵⁶. ratio. Eosdem, si delictum quod detulissent, non comprobassent, capitis supplicio affecti ⁵⁷. Opilius Macrinus; si probassent, adhuc infames dimisit, praesitito pecuniae praemio: eosdemque ingenti seueritate persecutus est ⁵⁸. Aurelianus.

Maiestatis crimen post leges Valerias, Gabinias, Cornelias, Iulias, quas lenitatis et seueritatis principum vices habuerit, his imprimis testibus constat. Hadrianus Maiestatis crimen non ⁵⁹. admittit. Filius Cassii tyranni parcat Marcus, filiam non seruat tantum, sed Antiochenlibus etiam commendat, Druncianoque, genero eius, liberam vagandi concedit ⁶⁰. facultatem. Posterius Cassii etiam ad honores admissi sunt, quamdiu superstes fuit Marcus: eosdem vero

B 4

Com.

52. *Id. in Gordianis. c. 4.*53. *Id. in Marco. c. 10.*54. *L. 1. pr. D. Ne de statu defunctorum post quinquennium quaeratur.*55. *Capitol. in Marco. c. 11.*56. *Id. in Pertin. c. 7.*57. *Id. in Macrino. c. 12.*58. *Pop. in Aureliano. c. 39.*59. *Spart. in Hadr. c. 18.*60. *Vulcatius Gallic. in Cassio c. 9.*

x) MARCO ea in re iam praecuerant TITVS, teste SVETON. in eius vita, cap. 8. et NERVA, ut patet ex L. 4. pr. D. ne de stat. defunct.

Commodus, filius Marci, Imperium nactus, comburi omnes iussit, nouae infimulatos⁶¹. rebellionis. Hanc Maieftatis quaestionem deinde penitus sustulit⁶². Pertinax, donec Aurelianus, vt aerarium locupletaret, Senatores multos, vel simulatae factionis reos factos rursus occideret, etiam cum leue iis quidpiam obiiceretur, neque nisi vnus, vel vilis testis⁶³, adesset y). Vitiatem contra testium aspernatus successor eius, Tacitus, in prima ad Senatum oratione cauens, ne serui in dominorum capita interrogarentur z), ne in causa quidem⁶⁴. Maieftatis, quem lenitate in huius criminis reos adhuc superauit⁶⁵. Probus, successor eius.

Proscriptorum bona antea publicabantur ex lege Cornelia, etiam si liberos reliquissent. Hanc duritiem primus sustulit Hadrianus, sed ex parte solum, eaque admodum exigua, duodecimam enim bonorum tantum partem liberis eorum⁶⁶. permisit. Sub Pio vero publicatio bonorum rarior, quam vnquam: solum enim Attilium Tatianum, Maieftatis criminis reum, proscrispsit, filiamque eius in omnibus⁶⁷. adiunxit a).

Cursum publicum et vehicularium primus instituerat Augustus, (quanquam de Traiano id affirmet Victor)

61. *Id. c. l. c. 13.*62. *Capitol. in Pertin. c. 6.*63. *Pop. in Aurel. c. 21.*64. *Id. in Tacito. c. 9.*65. *Id. in Probo. c. 13.*66. *Spart. in Hadr. c. 18.*67. *Capitol. in Pio. c. 7.*

y) De crimine maieftatis post GVNDLINGIVM aliosque doctissime scripsit IO. VAN BEVKER in *Oelrich. Th. nou. Vol. II. p. 75.*

z) Conf. IO. GVIL. MARCKARTI *Prob. Rec. Lect. I. C. Part. II. p. 46.*

a) Vid. NIC. KLOECKHOF *Histor. Iur. Rom. de bon. damn. Lugd. Bat. 1749.*

tor) noscendis ocyus, quae vbius e Republica gere-
rentur. Eundem summa diligentia subleuauit ⁶⁸. Pius,
a priuatis ad Fiscum traduxit ⁶⁹. Seuerus. Magistrati-
bus. in Prouincias euntibus, Republica libera, praeben-
dorum aderant mancipēs, qui praebenda itaris in Pro-
uincias, equos, mulos, tabernacula, instrumentum mi-
litare, vasarium et quicquid ad iter necessarium esset,
de publico exhiberent ^b). Occupata Republica ab
Augusto certa pro his pecunia constituta, qua forsitan
sumptibus non sufficiente, Hadrianus cursum Fisca-
lem ⁷⁰. inlittuit, ne magistratus hoc onere granareat-
tur. Vetus mos quadantenus reductus ab Alexandro,
cum Prouinciarum Praesidibus mulos binos, equos
totidem, cum alio apparatu ⁷¹. praerberet, quod deinceps
partim retentum, partim abrogatum, cum Ar-
cadius Honorius et Theodosius Magistratus, qui iam
in Prouincias venissent, cursu atque angariis prohi-
berent.

Hactenus ad ius aliquod nouum introductum, ve-
tusque abrogatum, Scriptores nostri pertinebant: iidem
illustrationi quoque Iuris magnopere inserviunt. Lite-
ras aureas chartae cedere, tralatum est ^c). Eiusmodi
literarum aurearum exemplum in libris Homericis,
quos Maximino, cum Grammatico traderetur, quae-
dam propinqua eius, omnes purpureos, literis aureis
B 5 scriptos

⁶⁸. *Capitol. in Pio. c. 12.*

⁶⁹. *Spart. in Scu. c. 14.*

⁷⁰. *Id. in Hadr. c. 7.*

⁷¹. *Lamprid. in Alex. c. 42.*

b) Conf. ALB. GENTILEM de *legationibus* L. I. c. 14.

c) Vid. §. 33. I. de *diu. rer.* quod tamen de mercenaria
tantum scriptura, non de ea, quae aestimationem omnem
superat, et in quam cadit pretium adfectionis, intelligit
A. B. R. WIELING ad *Alex. Chassanaei Paratit. Inft.*
p. 53.

scriptos ⁷²: donavit. Excusationes a tutelis, curationibus, et aliis publicis muneribus in Iure ex causis tribunantur. Gordiani vero familiae hoc Senatum decrevisse, tradit Capitolinus, ⁷³. ut semper a tutelis atque legationibus et publicis necessitatibus posterius eius vacarent, nisi ipsis aliud videretur. Pescennius Niger, ut iure Imperium adeptus videretur, cum aemulo suo, Septimo Severo, ex interdicto, utique eo, Vti possidetis, egisse ⁷⁴. fertur d). Iure nouo Iustinianus viris Illustribus vsuras tantum permittit trientales: easdem solas, rationibus pauperum consulens, ipsis foeneratoribus indulserat Alexander ⁷⁵. Seuerus. Mulieres a dignitatibus arcentur: nihilo minus Senatus ex Matronis lecti apud nostros exemplum praesto in ⁷⁶. Helio Gabalo, quem Senatum matronalem restituere voluit ⁷⁷. Aurelianus e). Reprehendit militem Caracallus, quod Papinianum, in quem animaduerti iusserat, securi percussisset, *Gladio*, ⁷⁸. dicens, *te exequi oportuit iussu meum*. Quoties enim in aliquem animaduerti

72. Capitol. in Maxim. c. 4.

76. Lamprid. in Helio. c. 4.

73. Idem in Gordianis. c. 32.

77. Vopiscus in Aureliano. c. 49.

74. Spart. in Pescenn. c. 2.

78. Spart. in Carac. c. 4.

75. Lamprid. in Alex. c. 54.

d) Humani aliquid passus hic est MASCOVIUS. Non enim de PESCENNIO NIGRO, sed de IULIANO POTIUS hoc narrat SPARTIANVS, ut ex loco, ab ipso MASCOVIO laudato, satis manifestum est, quod etiam in not. ad h. l. vidit IS. CASAVBONVS.

e) Imitatus fere ARISTOPHANIS ἐκκλησιαζῶσαι, quae Atheniensibus persuadere conabantur,

ὡς καὶ παραδύναταις γυναιξὶ τὴν πόλιν.

Quanto rectius olim Aegyptii calceorum usu feminis interdicebant, ut sic melius meminissent, mulieribus domus tempus exigendum esse!

verti inebatur, ut Iurifconfulti docent, gladio id fieri oportebat, non fecuri, vel telo, vel fufte, vel laqueo, vel alio modo. Aelius Verus, Caefar, vxori querenti de pellicibus, quas is impenfus amabat, refpondiffe ⁷⁹. fertur, *Vxor dignitatis nomen eft, non voluptatis*. Miffionis militaris ignominiofae fpecimen in ⁸⁰. Alexandro, quo milites difcedere atque arma deponere iubet, tanta feueritatis eius vi, vt confeffim milites cum armis etiam fagula militaria deponerent, neque ad castra, fed ad diuerforia varia difcederent f). Eft praeterea immenfa in his Scriptoribus copia formularum ad ius pertinentium. Ex tanto numero delibo duas. Senatim Marcus dimittere solebat his verbis: *Nilil vos moramur, Patres ⁸¹. confcripti*. Aurelianus, qui deinceps imperauit, coram principe Valeriano arrogat Vlpium Crinitus, vir Confularis. Describitur confeffus procerum, qui Imperatori aderant cum officio Palatino, praemiffisque Valeriani et Aureliani orationibus fubiicitur allocutio Vlpium Criniti, in qua mentio Aetionis legis, qua, ut olim apud populum, fic tum apud Principem arrogatio fiebat. *Iube igitur, ⁸². inquit, ut lege agatur, fitque Aurelianus heres facrorum, nominis et bonorum totiusque iuris, Vlpio Crinito, Confulari viro,*

Nifi de folo Iure Ciuili dicere conftitiffem, Feudorum quoque originem ex noftris repeterem. Difcuntur enim apud eos Alexander et Probus terras hofium,

⁷⁹. Spart. in Aelio Vero. c. 5.

⁸¹. Capitol. in Marco. c. 10.

⁸⁰. Lampriid. in Alex. c. 54.

⁸². Vopifcus in Aureliano. c. 14.

f) De poenis militaribus Rom. Diff. GER. SIGHTERMANI est in *Oelrich. Th. Diff. Belg. Vol. II. T. I. p. 221.*

num, quas ceperant, Ducibus et militibus suis ⁸³. donasse, ea lege, ut ipsorum manerent, si heredes eorum militarent, quod imitatae videntur gentes Germanicae, potitae Prouinciis Romanis, fundosque sub lege militiae suis assignantes ⁸⁴).

Supereft, ut videamus, possitne dictio nostrorum, si qua singularis est, prodesse lectori veteris iuris, quod quidem non improbabile est. Non enim nostri ea tantum aetate floruerunt, qua Diocletianus, Maximianus, Constantinus, et liberi eius, quorum frequentes in Codice constitutiones, rei Romanae praefuerunt, sed sua quoque saepe ad verbum ex Mario Maximo et Aelio Cordo hauserunt, qui iis fere temporibus Imperatorum vitas scripserunt, quibus Papinianus, Ulpianus, Paulus, Modestinus de iure responderunt. *Zetariorum* pro Diactariorum mentio apud ⁸⁵. Paulum; Lampridius quoque *zetam* pro diaeta ⁸⁶. appellat ^h). Testamento *dimissa* pro testamento relictis ⁸⁵. Caius ponit, simi-

⁸³. Lampridius in Alex. c. 58.
Vop. in Probo. c. 16.

⁸⁵. In Helio. c. 31.

⁸⁴. Rec. Sent. L. III. tit. 6.
§. 58.

⁸⁶. Inst. L. I. tit. 1. §. 4.

g) *Est hic*, inquit CASAVBONVS ad Lampridii vit. Alex. Severi. c. 58. species quaedam feudi, vel potius initia quaedam eius iuris, quod postea varie introductum est, et feudorum appellatione designatum. Erat sane lex similis feudorum constituendorum: ut qui praedium colendum acciperet, danti fidem et militiae munus aut aliud seruitium exhiberet. CASAVBONVM secuti sunt alii, quos laudat noster in not. ad Pufendorf. L. IV. c. 8. §. 12. Tu vide G. C. GEBAVERI Orig. feud. qua voc. qua rem non extern. sed german. Lips. 1732.

h) Vid. ANT. SCHVLTING. ad Pauli R. S. III. 6. 58. et cum CASAVBONO SALMASIVM ad Lamprid. l. c.

similiter facultates gratia patris a multis dimissas scribit⁸⁷. Lampridius. Secuum per eminentiam hominem appellant⁸⁸. Iurisconsulti, Lampridius quoque Alexandrum de omnibus hominibus per fideles homines suos quaesivisse⁸⁹. ait. Per tautologiam Vlpianus, Crescit,⁹⁰. inquit, perfidiae crimen, et publica vitilitas *coercendo vindicanda* i); simile exemplum apud Capitolinum, Donavit,⁹¹. inquit, etiam calices singulis *per singulas potiones*, myrrhinos et crySTALLINOS Alexandrinos, quoties bibitum est. Vasa, quibus in coniviis ministrabatur, *Ministeria* appellat⁹². Paulus^{k)}, Capitolinus⁹³, quoque, Marcum viris claris permisisse, ait, vt eodem cultu, quo ipse, vel *ministeriis similibus*, conuiuia exhiberent: et similiter⁹⁴. Lampridius quoque, ducentarum librarum argenti pondus *Ministerium Alexandri* nunquam transivisse, ait. Antoninum Pium, ex amicorum sententia, *formas* l), (pro constitutionibus) composuisse, tradit⁹⁵ Capitolinus; similiter⁹⁶. Vlpianus, Et repeto, inquit, ante *formam*, a Diuo Marco

87. In Helio. c. 31.

88. §. 9. l. de leg. Aquil. et L.

87. §. 5. D. ad leg. Aquil.

89. In Alex. c. 23.

90. In L. 1. §. 4. De D. postti.

91. In Vero. c. 5.

92. Rec. Sent. L. III. tit. 4.

§. 7.

93. In Marco. c. 17.

94. In Alex. c. 34.

95. In Pio. c. 6.

96. In L. 10. pr. D. de pactis.

i) Quae verba contra intemptius nonnullorum crises vindicauimus *Probabil. Lib. I. p. 46.*

k) Locus est in *R. S. Lib. III. Tir. VI. §. 86.* vbi vid. quae in not. monuit SCHULTINGIVS, iisque iunge GRONOV. *Obs. II. 24.* et BYRMAN. ad *Petron. c. 31.*

l) *Formam* cum legem, qua ius introducitur, tum aliquando ipsum ius constitutum significare, docuit WERTENBERG. ad *D. Marcum, Diss. 22. p. 238.*

Marco datam, Diuum Pium, rescripisse. Vfuras denique trientes leuiore appellat ⁹⁷. Vpianus; easdem minimas vocat ⁹⁸. Capitolinus, non, quod omnium sint minimae, apparet enim, quadrantes, et sextantes, et vacias esse leuiore, sed quod leues sint comparatae besibus, vel centesimis.

Bono me hic animo esse iubet patientia Vestra, Auditores, qua me de vtilitate Historiae Augustae in Iure dicentem audiistis. Ostendi, vsum eius eximium esse, siue quis nouisse velit Imperatores, quorum opera nobilis fuit in condendo Iure, siue Iuriconsultos veteres, siue formam Imperii, siue commutationem Magistratum, siue progressus Iuris, siue eiusdem illustria exempla, siue dictionem dictioni Iuris Ciuilis similem. Proximum est, vt naeuos eiusdem consideremus, quibus vel excusatio paranda, vel petenda venia sit. Desiderant quidam in hoc corpore fidem, ordinem, iudicium; quibusdam nimis praeterea parum differere videntur de Republica, idque scribendi genere pedestri, interdum frigido. Praetereo, acerbum hoc iudicium non ad omnes pertinere, est enim inter reliquos Flauius Vopiscus opido eruditus et prae caeteris accuratus ^{m)}; fidem vero nemo vnus sine partium studio seruauit in omnibus, ordinis inuersi forsitan librarii magis, quam ipsi scriptores accusandi sunt, nec, quia in Liuio et Tacito miramur iudicium summum, ideo proptinus spernemus eximiam in nostris rerum cognitionem,

⁹⁷. In L. 7. §. 8. et L. 34. D. de administr. tut. L. 38. D. de negot. gest.

⁹⁸. In Pio. c. 2.

m) Ipse hoc fatetur, etsi parum his scriptoribus fauens, TILLEMONTIUS *Hist. Imp. T. IV. pag. 66.*

nem, etsi minori concinnitate literis traditam. Differant saepe de rebus Principum priuatis, non ideo penitus negligunt Rempublicam, cuius Princeps anima est, adeo, ut non possis de huius rebus gestis dicere, quin de republica simul agas. Scribendi genus dissolutum hominum minus quam aetatis vitium est, quae quicquid fuerat masculae in Historia eloquentiae, dum decoxerat et consenuerat. Sunt tamen fragmenta quaedam, forsitan ex Mario Maximo, et reliquis melioris aetatis scriptoribus delibata, quae vel difficiliorem non reformident lectorem.

Praeter haec, quae vniuersim obici solent scriptoribus nostris, sunt et alia, quibus sigillatim repelli debere dicuntur studiosi Iuris, quoniam, si Diis placet, periculum est, ne hac lectione magis conturbentur, quam erudiantur. Tacitus Imperator Flauio Vopisco inter viuos intra centum manumississe⁹⁹ dicitur, ne Caniniam transfret: atqui lex Caniniaⁿ⁾ pertinet tantum ad manumissiones testamentarias, aliasque mortis causa. Antonini Pii tempore vno partu mulierem quinque pueros fudisse, Capitolinus¹⁰⁰ ait; atqui^{o)} Paulus et² Iulianus Hadriano eos exhibitos esse, dicunt^{o)}. Drunciano, Cassii genero, parcens inducitur Mar-

99. In Tac. c. 10. f.

1. In L. 3. D. si pars hered. per.

100. In Pio. c. 9.

2. In L. 4. D. de reb. dub.

n) De hac lege praeter Diss. EPHR. GERHARDI conf. MAIANSII *Disp. iur. Tom. I. p. 58.*

o) Conf. LVC. TRIP. *Disp. de parte ventris hereditaria,* ad L. 3. D. si pars hered. per. ap. Oelrich. Vol. I. T. II. p. 42. et BACH. *hist. iur. p. 414.*

Marcus apud ³. Capitolinum, eiusdem contra bona post mortem Fisco vindicata esse, Paulus ⁴. testatur. Sed quidni Marcus, quem viuum innoxium crediderat, eum mortuum sceleris comperisse potest reum? ideoque quinque sub Pio nasci non potuerunt, quia sub Hadriano nati sunt totidem? et si tanta Tacito iuris fuit religio, ut Caniniam etiam inter viuos seruare vellet, idcirco erroris infimulabimus Capitolinum. Nunc, quod diei huius solennitas postulat, iussu illustriissimorum et amplissimorum Academiae Curatorum, Rectorem Te Academiae Magnificum appello, Vir celeberrime, Corneli van Houten. Seruet Te Deus, sinatque nos frui vita et virtute Tua, Te vero carere iis casibus, qui hoc Tibi munus molestum reddere possint.

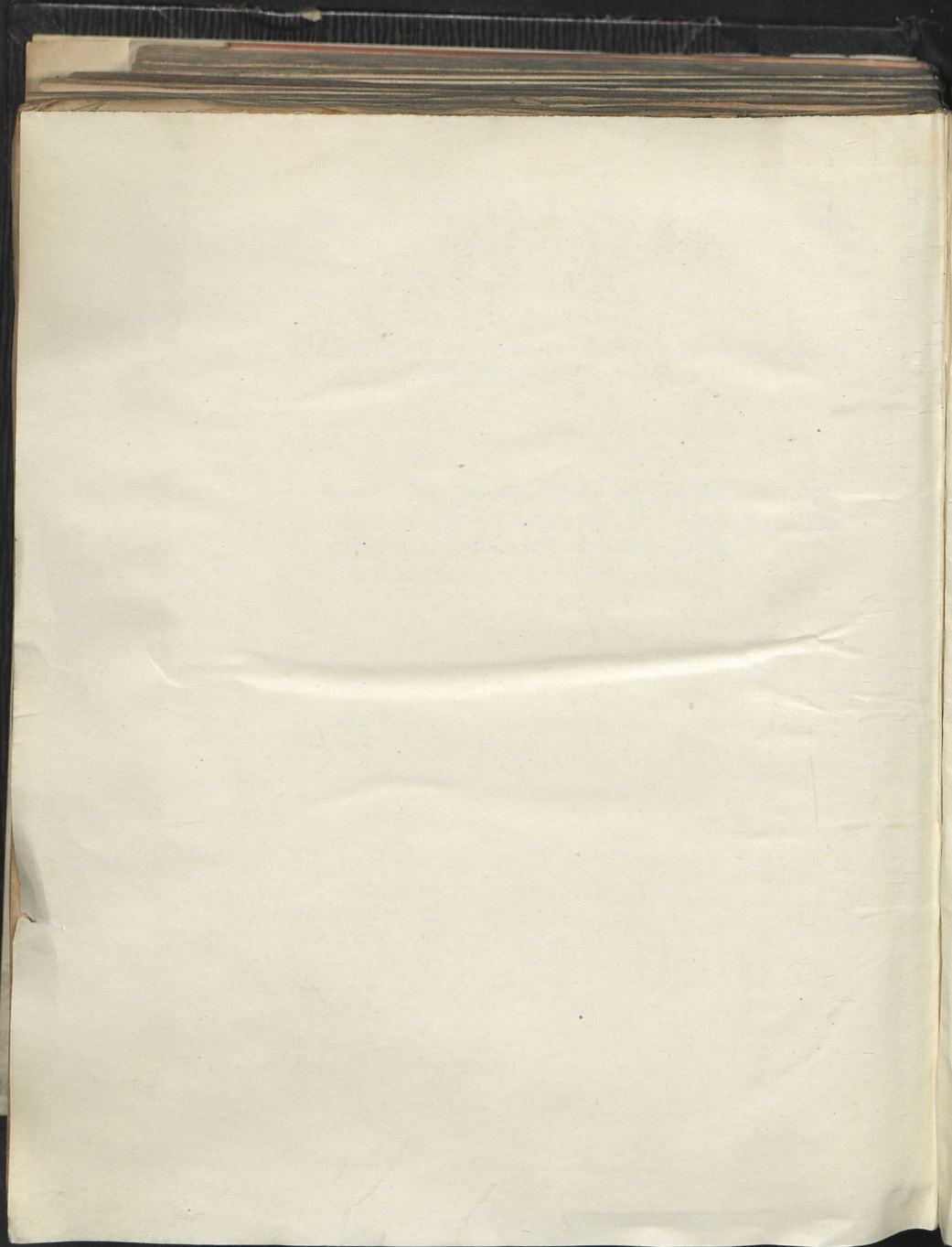
³. In Marco. c. 26.

⁴. In L. 7. C. ad L. Inl. Mui.

Harderwijk, Diss., 1690-1764

TA-OL

3d. 1+10

ULB Halle 3
004 772 245

K18

GOTFRIDI MASCOVII ¹¹⁹
ORATIO
DE ^{Hard 173}
VSV ET PRAESTANTIA
HISTORIAE AVGVSTAE
IN
IVRE CIVILI
PRAEFATVS EST
ET
ANIMADVERSIONES NONNVLLAS
ADIECIT
I. L. E. PÜTTMANNVS.

LIPSIÆ
APVD SIEGER. LEBR. CRVSIVM
1774

Blue
Cyan
Green
Yellow
Red
Magenta
White
3/Color
Black

Farbkarte #13

B.I.G.

